

The Effect of Economic Participation Rate and Human Capital on Entrepreneurship Development

Soheil Vosoughi^{1✉} | Zahra Ghorbanzadeh² | Seyyed Naser Sajjadi³

1. Manager of Qaen Technology Development Center, South Khorasan Science and Technology Park, Qaen, Iran. (Corresponding Author). soheil_vosoughi@yahoo.com
2. Master's degree in Economic Systems Planning, Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran. Zahraghorbanzade139@gmail.com
- 3- Manager of Tabas Technology Development Center, South Khorasan Science and Technology Park, Tabas, Iran. naser.sajady@gmail.com

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Article Article history: Received: 7 August 2023 Received in revised form: 20 November 2023 Accepted: 16 December 2023 Published online: 21 December 2023 Keywords: Economic participation rate, entrepreneurship, human capital, inflation, government policies.	Human capital is one of the key factors in the development of entrepreneurship. The lack of financial resources in developing countries considers self-employment as an important and necessary solution to reduce unemployment, economic growth, and regional development. In the conditions of economic crisis, the development of entrepreneurship is considered by the governments as an effective way to get out of the crisis and create employment and economic prosperity. In this study, to investigate the effect of economic participation rate and human capital on the development and sustainability of entrepreneurial activities, data from 20 developing countries from 2019 to 2009 have been used. Using panel data and the method of generalized moments in panel data, the relationship between variables was analyzed. The research results show that the higher the human development, the higher the entrepreneurship development. Also, a higher economic participation rate leads to more entrepreneurship. The inflation variable has a positive but small effect on the entrepreneurship index, and the economic growth variable has a negative and significant effect on the entrepreneurship index. Therefore, according to the results, strong human capital leads to the possibility of success in starting businesses and using appropriate approaches to face risks and fluctuations. Increasing economic participation in the economy for entrepreneurs brings advantages such as diversity in the workforce, greater access to the workforce, and increased purchasing power of the workforce.

Cite this article: Vosoughi, Soheil, Ghorbanzadeh, Zahra & Sajjadi, Seyyed Naser. (2023). The Effect of Economic Participation Rate and Human Capital on Entrepreneurship Development. *Journal of Innovation Economic Ecosystem Studies*, 3 (3), 35-53.

DOI: 10.22111/INNOECO.2024.48088.1091

© The Author(s).

Publisher: University of Sistan and Baluchestan

اثر نرخ مشارکت اقتصادی و سرمایه انسانی بر توسعه کارآفرینی

سهیل وثوقی^۱ | زهرا قربانزاده^۲ | سید ناصر سجادی^۳

۱. مدیر مرکز رشد واحدهای فناور قائن، پارک علم و فناوری خراسان جنوبی، قائن، ایران (نویسنده مسئول). soheil_vosoughi@yahoo.com

۲. کارشناسی ارشد برنامه ریزی سیستم‌های اقتصادی، دانشگاه باهنر کرمان، کرمان، ایران. Zahraghorbanzade139@gmail.com

۳. مدیر مرکز رشد واحدهای فناور طبس، پارک علم و فناوری خراسان جنوبی، طبس، ایران. naser.sajady@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۵/۱۶ تاریخ ویرایش: ۱۴۰۲/۸/۲۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۹/۲۵ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۹/۳۰ واژه‌های کلیدی: نرخ مشارکت اقتصادی، کارآفرینی، سرمایه انسانی، تورم، سیاست‌های دولت	سرمایه انسانی یکی از عوامل کلیدی در توسعه کارآفرینی است. کمبود منابع مالی در کشورهای درحال توسعه، خود اشتغالی را به عنوان یک راهکار برای کاهش بیکاری، رشد اقتصادی و توسعه منطقه‌ای مهم و ضروری می‌داند. در شرایط بحران اقتصادی، توسعه کارآفرینی به عنوان راهکاری موثر برای خروج از بحران و ایجاد اشتغال و رونق اقتصادی توسط دولت‌ها مورد توجه قرار می‌گیرد. در این مطالعه، به منظور بررسی اثر نرخ مشارکت اقتصادی و سرمایه انسانی بر توسعه و پایداری فعالیت‌های کارآفرینانه از داده‌های ۲۰ کشور درحال توسعه طی سال‌های ۲۰۰۹-۲۰۱۹ استفاده شده است. با استفاده از داده‌های پانل و روش گشتاورهای تعمیم یافته در داده‌های پانل رابطه بین متغیرها تجزیه و تحلیل شدند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که توسعه انسانی هرچه بیشتر باشد توسعه کارآفرینی بیشتر می‌شود. همچنین، نرخ مشارکت اقتصادی بیشتر، کارآفرینی بیشتر را به دنبال دارد. متغیر تورم اثر مثبت ولی کوچک بر شاخص کارآفرینی دارد و متغیر رشد اقتصادی اثر منفی و معنی داری بر شاخص کارآفرینی دارد. بنابراین طبق نتایج سرمایه انسانی قوی احتمال موفقیت در راه اندازی کسب و کارها و استفاده از رویکردهای مناسب در مواجهه با ریسک‌ها و نوسانات را در پی دارد. مشارکت اقتصادی فزاینده در اقتصاد برای کارآفرینان مزیت‌هایی همچون تنوع در نیروی کار، دسترسی بیشتر به نیروی کار و افزایش قدرت خرید نیروی کار را به دنبال دارد.

استناد: وثوقی، سهیل، قربانزاده زهرا و سجادی، سیدناصر (۱۴۰۲). اثر نرخ مشارکت اقتصادی و سرمایه انسانی بر توسعه کارآفرینی. مطالعات زیست‌بوم

اقتصاد نوآوری، ۳(۳)، ۳۵-۵۳.

DOI: 10.22111/INNOECO.2024.48088.1091

ناشر: دانشگاه سیستان و بلوچستان

© نویسندگان

۱- مقدمه

توسعه کارآفرینی نقش مهمی در نظام اقتصادی و جامعه دارد [1]. توسعه کارآفرینی، در ایجاد شغل و رشد اقتصادی ضروری است [3]، [2]. کارآفرینی در راه اندازی کسب و کارهای سودمند به افراد کمک می کند [4]. طرح های توسعه کارآفرینی می توانند به کاهش بیکاری و فقر کمک کنند. این طرح ها با ایجاد مشاغل جدید، فرصت هایی برای کارآفرینی خودکفا و پایدار فراهم می کنند. آن ها برای تقویت نوآوری و رقابت در محیط کسب و کار به منظور همگام شدن کشورها با روندها و تقاضاهای جهانی ضروری می باشند [6]، [5].

توسعه کارآفرینی تحت تأثیر عوامل مختلفی مانند سرمایه انسانی و نرخ مشارکت اقتصادی است. مدیریت منابع انسانی¹ (HRM) به بهبود عملکرد شرکت های کوچک و متوسط (SMES)² کمک می کند. این امر از طریق توسعه سرمایه انسانی بالقوه، به ویژه بر اساس سن و تحصیلات، انجام می شود [7]. توسعه سرمایه انسانی برای نوآوری و کارآفرینی، می تواند اکوسیستمی را که منجر به کاهش فقر و تحول اقتصادی شود، ایجاد کند [8].

همچنین، مطالعات نشان می دهد که عوامل اقتصادی مانند آزادی و توسعه اقتصادی، نرخ مرگ و میر بنگاه ها، با افزایش میزان مشارکت اقتصادی، بر فعالیت های کارآفرینی تأثیر مثبت می گذارند [9]. زنان کارآفرین، با ایجاد مشاغل جدید، به ایجاد فرصت های شغلی و رشد اقتصادی کمک می کنند [10]. آموزش و دستمزد، از عوامل کلیدی افزایش مشارکت نیروی کار زنان است [11]. علاوه بر این، نرخ بیکاری و مقررات مالیاتی، اثر منفی بر کارآفرینی دارد [7]. همچنین رقابت شدید، زیرساخت های نامناسب و کمبود منابع مالی، از جمله موانعی اند که مانع از رشد و موفقیت شرکت های کوچک و متوسط (SMES) می شوند [10].

از دیدگاهی دیگر، دولت ها در دوران بحران های اقتصادی، کارآفرینی را به عنوان راهکاری برای ایجاد اشتغال و توسعه پایدار دنبال می کنند [12]. زیرا در توسعه منطقه ای، اشتغال منطقه ای و نوآوری از موضوعات مهمی است که به طور گسترده مورد بحث قرار می گیرند. این دو موضوع به طور مستقیم با یکدیگر مرتبط بوده و می تواند در جلوگیری از مهاجرت نیروی کار و بهبود فضای کسب و کار و فعالیت های اقتصادی نقش مهمی ایفا کند.

هنگامی که یک منطقه دارای اشتغال و نوآوری قوی باشد، می تواند جذابیت بیشتری برای نیروی کار داشته باشد. این امر می تواند به جلوگیری از مهاجرت نیروی کار به سایر مناطق کمک کند. بهبود فضای کسب و کار که در نتیجه فعالیت های نوآورانه ایجاد شده می تواند منجر به افزایش تولید ناخالص داخلی، بهبود کیفیت زندگی و کاهش فقر شود. آگاهی از چگونگی اثرگذاری منابع انسانی و وضعیت اقتصادی مانند تورم بر توسعه کارآفرینی و شرایط کسب و کار، راهنمای سیاست گذاران و برنامه ریزان برای تصمیم گیری کلان اقتصادی و منطقه ای است. از این رو، این مقاله به بررسی عوامل اقتصادی و مدیریت منابع انسانی اثرگذار بر محیط کسب و کارها و فعالیت های کارآفرینانه می پردازد و اهمیت و میزان شدت آن ها را بررسی می کند.

سیاست های اقتصادی مانند کنترل تورم، هزینه های دولت در بخش آموزش به منظور تقویت نیروی کار کارآمد و ایجاد انگیزه برای کارآفرینان، مشارکت اقتصادی در مدیریت کشور و ایجاد رشد اقتصادی اهمیت دارند. عوامل محیطی که بر توسعه کارآفرینی تأثیر می گذارند عبارتند از: سیاست های دولت مانند حمایت از کسب و کارهای کوچک، تسهیل تامین مالی کسب و کارهای نوپا، شرایط اقتصادی مانند نرخ بیکاری و تورم و رشد اقتصادی، زیر ساخت های اجتماعی و اقتصادی مانند آموزش و بهداشت و حمل و نقل، فرهنگ کارآفرینی که می تواند به ایجاد انگیزه و حمایت از کارآفرینان کمک کند.

¹ Human resource management

² Small and Medium Enterprises

با توجه به مطالب بیان شده، آثار مشارکت اقتصادی و سرمایه انسانی بر فعالیت کارآفرینی دارای اهمیت است. در این راستا نرخ رشد اقتصادی، نرخ تورم به عنوان مهم‌ترین متغیرهای وضعیت اقتصادی و نیز شاخص توسعه انسانی و نرخ مشارکت اقتصادی نیروی کار به عنوان سیاست‌های مدیریت منابع انسانی می‌تواند در انتقال آثار اقتصادی بر کارآفرینی و تداوم آن فعالیت‌ها نقش داشته باشد.

بنابراین، هدف این تحقیق بررسی چگونگی اثرگذاری مشارکت اقتصادی و سرمایه انسانی بر کارآفرینی است. داده‌های مورد استفاده تحقیق حاضر طی سال‌های ۲۰۰۹-۲۰۱۹ و بر مبنای اطلاعات ۲۰ کشور منتخب با درآمد متوسط و پایین بوده است. ساختار مقاله به این ترتیب است که در بخش دوم مبانی نظری، در بخش سوم الگوی تحقیق و در بخش چهارم داده‌ها و تحلیل نتایج، نتیجه‌گیری در بخش پنجم و پیشنهادها در بخش ششم بیان شده است.

۲- ادبیات و پیشینه پژوهش

۲-۱- مبانی نظری

پرینس و همکاران [13] کارآفرینی را رفتاری چندوجهی و متنوع می‌دانند. کارآفرینی بر مشارکت و تعامل با دیگران تأکید دارد. این تنوع موجب شد تا تعریف بدیعی ایجاد کنند. آنها بیان کردند که کارآفرینی، فرآیند شناسایی یک فرصت و تبدیل آن به یک کسب و کار ارزش آفرین است.

نظریه شین، نظریه جامعی در حوزه کارآفرینی است که تمامی عوامل تأثیرگذار در کارآفرینی را بررسی کرده است [14]. فریتش و همکارش [15] فرهنگ کارآفرینی منطقه‌ای را عاملی مهم در رشد و توسعه کارآفرینی می‌دانند. استارت آپ‌ها با استفاده از این فرهنگ، می‌توانند تأثیر قابل توجهی بر رشد اشتغال منطقه‌ای داشته باشند.

در خصوص مشارکت اقتصادی، کاهش شکاف دستمزد جنسیتی منجر به افزایش مشارکت زنان در بازار کار شده است که این امر به نوبه خود به افزایش کارآفرینی زنان کمک کرده است [16]. کارآفرینی زنان می‌تواند به افزایش نرخ اشتغال جهانی و تقویت رشد اقتصادی منجر شود. ویژگی‌های کارآفرینی زنان را می‌توان به پنج بعد منبع کارآفرینی، شبکه کارآفرینی، فرصت کارآفرینی، عملکرد شرکت و محیط کارآفرینی تقسیم کرد [17]. از جنبه‌ای دیگر راه اندازی کسب و کارهای الکترونیکی توسط زنان در مناطق روستایی، فرصت‌های اقتصادی و درآمدزایی را برای آنها فراهم می‌کند [18].

پژوهش‌های اخیر نشان داده‌اند که سرمایه انسانی، مشارکت اقتصادی و توسعه کارآفرینی رابطه‌ای قوی با یکدیگر دارند. توسعه کارآفرینی مستلزم نیروی کار، متخصص است. بخش‌های فرعی زیر، عوامل موثر بر همگرایی بین سرمایه انسانی و فعالیت‌های کارآفرینی را که توسط ادبیات تا به امروز توضیح داده شده است، مورد بحث قرار می‌دهد:

۲-۱-۱. ایده

ادبیات موجود نشان می‌دهد ایده سنگ بنای کارآفرینی است [9]. ایده‌ها و تبدیل آن‌ها به محصولات و خدمات جدید، برای کارآفرینی ضروری است [19]. هر ایده برای تبدیل شدن به یک محصول یا خدمت، باید از یک فرایند توسعه طی کند. نظریه‌های علیت، فرایند توسعه را به عنوان یک فرایند خطی و پیش‌بینی‌پذیر در نظر می‌گیرند که از یک نقطه شروع به یک نقطه پایان می‌رسد. در مقابل، فرایندهای اثربخش، فرایند توسعه را به عنوان یک فرایند پیچیده و پویا در نظر می‌گیرند که شامل تعامل بین عوامل مختلف است [13]. تیم کارآفرین، مسئول اجرای ایده‌های کارآفرینانه است. تیم کارآفرین در صورت شکست ایده‌ها، مسئولیت آن را به عهده خواهد داشت [20]-[22].

پژوهش‌ها بیانگر این است که کارآفرینانی که ایده‌های کسب و کار خود را خودشان تولید می‌کنند، اغلب در ارزیابی ارزش ایده‌های خود سوگیری مثبت دارند. این امر می‌تواند منجر به سرمایه‌گذاری بیش از حد در ایده‌های نامناسب گردد [23]. کارآفرینان هنگام سرمایه‌گذاری روی ایده‌های دیگران، حتی اگر این ایده‌ها با ایده‌های خودشان رقابت نکنند، اغلب دچار تردید و عدم اطمینان شده که می‌تواند منجر به سرمایه‌گذاری کمتر در ایده‌های دیگران گردد [24]. با افزایش تجربه کارآفرینی، سوگیری مثبت در ارزیابی ایده‌های کسب و کار نیز افزایش می‌یابد [25].

دانش فناوری اطلاعات و ارتباطات به کارآفرینان برای انتشار اطلاعات تاثیرگذار و ارتباط با مشتریان، در توسعه ایده‌ها کمک بسزایی می‌کند [26]. نهادهای نوآوری و رواج ایده‌های کارآفرینانه در میان مردم از نتایج توسعه کارآفرینی است [27].

۲-۱-۲. آموزش

برنامه‌های آموزشی، زمینه را برای پرورش کارآفرینان و سرمایه انسانی جوان پر درآمد فراهم می‌کند [16]. آموزش، سرمایه انسانی را تقویت کرده و افراد را برای موفقیت در کسب و کارهای جدید حاضر می‌کند. سطوح بالاتر تحصیلات، با عملکرد و موفقیت کارآفرینی ارتباط مستقیم دارد [28]. آموزش کارآفرینی در سطوح ابتدایی به توسعه ذهنیت جوانان برای پذیرش کارآفرینی به عنوان یک گزینه شغلی کمک می‌کند [29]. [30]

آموزش کارآفرینی می‌تواند به پرورش مهارت‌های ضروری کارآفرینی مانند خلاقیت، تفکر انتقادی، همکاری، رهبری و مهارت‌های اجتماعی کمک کند. آموزش کارآفرینی در موسسات آموزش عالی راهکاری برای مسئله بیکاری در جامعه است [31]. کارفرمایان به دلیل تاثیر مثبت آموزش‌های عمومی بر سرمایه انسانی به کارکنانی که نقش کارمندی را در آینده دنبال می‌کنند آموزش ارائه می‌دهند [32].

۲-۱-۳. سرمایه انسانی

ویژگی‌های سرمایه انسانی مانند تحصیلات، تجربه، دانش و مهارت‌ها نقش مهمی در موفقیت شرکت‌های کارآفرینی ایفا می‌کنند. سرمایه انسانی می‌تواند تاثیر مثبت و مستقیم بر رشد اقتصادی داشته باشد. کارایی سرمایه انسانی، تاثیرگذاری آن را بر رشد اقتصادی تعیین می‌کند [10]. سطوح بالاتر سرمایه انسانی می‌تواند منجر به افزایش نرخ مشارکت اقتصادی و برعکس شود. سرمایه‌گذاران به تجربه کارآفرینان در ارزیابی پتانسیل شرکت اهمیت می‌دهند. تجربه، عامل مهمی در افزایش ارزش سرمایه انسانی بوده زیرا تجربه قبلی کارآفرین‌ها، در موفقیت کسب و کار تاثیرگذار است [28]. همچنین، تجربه برای بقا و رشد سرمایه‌گذاری‌های جدید ضروری است [33]. تبادل دانش برای تسهیل توسعه کارآفرینی بر سرمایه انسانی و مشارکت اقتصادی تاثیرگذار است [34].

از سوی دیگر شایستگی اجتماعی، یک عامل کلیدی در سرمایه انسانی بوده که می‌تواند به موفقیت کارآفرینان اثر بگذارد [35].

۲-۱-۴. مشارکت اقتصادی

نرخ مشارکت اقتصادی، شاخصی است که نشان می‌دهد چه درصدی از جمعیت فعال کشور در فعالیتهای اقتصادی مشغول به کار می‌باشند. افزایش نرخ مشارکت اقتصادی، با افزایش نیروی کار و تقاضا آن، زمینه را برای شکوفایی کارآفرینی فراهم می‌کند. براساس مطالعات شرایط بازار کار، دردسترس بودن شغل و سیاست‌های اقتصادی رابطه بین مشارکت اقتصادی و توسعه کارآفرینی را نشان می‌دهد [36].

¹ ICT (Information and Communications Technology)

نرخ مشارکت اقتصادی کارآفرینان متأثر از شرایط اجتماعی و اقتصادی است [37]. همچنین عوامل فرهنگی و روابط اجتماعی بر میزان مشارکت اقتصادی کارآفرینان اثرگذار است [39]، [38]. شرایط اجتماعی و اقتصادی تأثیر مثبت و معناداری بر تعداد کارآفرینان کوچک و متوسط (SMEs) دارد [40]. دیدگاه‌های مذهبی کارآفرینان می‌تواند بر منبع سرمایه و انتخاب‌های مالی آنها تأثیر بگذارد [41]. عوامل ذکر شده، کارآفرینی را پدیده‌ای چندوجهی معرفی می‌کنند که برای درک آن، نیاز به توجه به عوامل فردی، فرهنگی و اجتماعی است. این عوامل، می‌توانند در ارتقای مشارکت اقتصادی کارآفرینان نقش مهمی ایفا کنند. از سوی دیگر تورم می‌تواند با محدود کردن کارایی فعالان اقتصادی مانع کارآفرینی در سیستم شرکت خصوصی شود [42]. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که علی‌رغم عوامل بیرونی، رشد اقتصادی به طور مثبت تحت تأثیر کارآفرینی است [43]. کارآفرینی نقش مهمی در نوآوری و رشد اقتصادی دارد. کارآفرینان با ایجاد شرکت‌ها و فرصت‌های شغلی جدید به افزایش بهره‌وری و رقابت کمک کنند.

نظریه سمت تقاضا استدلال می‌کند که رشد اقتصادی می‌تواند منجر به افزایش حمایت‌های دولتی از کارآفرینی شود. این حمایت‌ها می‌تواند شامل ایجاد نهادهای جدید، ارائه انگیزه‌های مالی و غیرمالی و تسهیل دسترسی به منابع باشد [44]. برخی معتقدند که رابطه بین رشد اقتصادی و کارآفرینی خنثی است. آنها استدلال می‌کنند که این دو فرآیند مستقل می‌باشند و تأثیری بر یکدیگر ندارند. دلیل این مساله اکوسیستم‌های کارآفرینی ضعیف، که توسط مقررات بیش از حد، فرآیندهای اداری طولانی و رانت‌جویی مشخص می‌شوند، می‌تواند مانع از تأثیر مثبت رشد اقتصادی بر کارآفرینی شوند [45]. توسعه کسب و کارها تحت تأثیر محرک‌های داخلی و تصمیمات سیاست دولتی یا خصوصی قرار دارد. بنابراین در صورت تغییر شرایط اقتصادی از نظر رشد و تورم، و یا یک سیاست‌گذاری مثل هزینه‌های دولت در بخش آموزش یا سرمایه انسانی فعالیت کارآفرینی نیز تحت تأثیر قرار می‌گیرد.

۲-۲. مطالعات پیشین

کوپن و کونگ [46] در پژوهش «سرمایه انسانی و کارآفرینی» به بررسی اثر علی سرمایه انسانی بر کارآفرینی با استفاده از گسترش آموزش عالی چین در سال ۱۹۹۹ به عنوان یک شوک بیرونی می‌پردازد. پژوهشگران دریافتند افراد با تحصیلات بالاتر، تمایل بیشتری به کارآفرینی دارند. آموزش، نقش مهمی در ارتقای تلاش‌های کارآفرینی ایفا می‌کند. همچنین، کیفیت سازمانی، اعتماد و شرایط تامین مالی، عوامل کلیدی اثرگذار بر موفقیت کارآفرینی است.

غفار [31] در پژوهش «همگرایی مهارت‌های قرن بیست و یکم و آموزش کارآفرینی در موسسات آموزش عالی» دریافتند آموزش صنعت مبتنی بر دانش و مهارت‌های دقیق می‌تواند تأثیر بیشتری از آموزش کارآفرینی داشته باشد. مهارت‌های همگرایی قرن ۲۱ مانند روابط اجتماعی، رهبری، خلاقیت و تفکر انتقادی به افراد برای تحقق اهداف کارآفرینی کمک بسزایی می‌کند. لوپز نونیز و همکاران [37] در پژوهش «آیا کارآفرینان متولد می‌شوند یا ساخته می‌شوند؟ تأثیر شخصیت» به بررسی تأثیر ویژگی‌های شخصیتی بر رفتار کارآفرینانه می‌پردازد. در این مطالعه کارآفرینان واقعی و دانشجویان دانشگاه با قصد کارآفرینی بالا، پس از کنترل عوامل مداخله‌گرا از نظر ویژگی‌های شخصیتی، تحمل ابهام، هوش هیجانی، مهارت‌های مقابله و حل مسئله، شباهت‌هایی یافتند.

دوتا و همکاران [47] در پژوهش «کارآفرینی و سرمایه انسانی: نقش توسعه مالی» تأثیر سرمایه انسانی بر کارآفرینی را منوط به دسترسی سرمایه مالی بررسی کردند. آنها دریافتند که تأثیر مثبت نام دوره سوم بر کارآفرینی در کشورهایی با سطح توسعه مالی پایین بسیار سودمند است، در حالی که در کشورهایی با توسعه مالی بالاتر، تأثیر مثبت هنوز وجود داشته اما کمتر قابل توجه است.

سورنسون [40] در پژوهش «شبکه‌های اجتماعی و جغرافیای کارآفرینی» نتایج مطالعه نشان داد که تجربه صنعتی و پیوندهای اجتماعی کارآفرینان می‌تواند منجر به تمرکز صنایع در مکان‌های خاص شود. همچنین عواملی مانند پیوندهای اجتماعی، دسترسی به منابع، دانش محلی می‌تواند منجر به خوشه بندی صنایع شود، حتی اگر شرکت‌ها از این خوشه بندی سود نبرند. لیوویویچ و همکاران [27] در پژوهش «کارآفرینی و توسعه اقتصادی: تحلیل مقایسه‌ای کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه» دریافتند که سهم کارآفرینی در توسعه اقتصادی در کشورهای توسعه یافته به دلیل غلبه کارآفرینی با فرصت‌های بالا و کارآفرینی فرصت محور بیشتر است.

مارول و همکاران [48] در پژوهش «سرمایه انسانی و تحقیقات کارآفرینی: بررسی انتقادی وجهت گیری‌های آینده» با تجزیه و تحلیل مقالات مرتبط دریافتند که این مقالات بر اساس رویکردهای نظری، زمینه تحقیق، روش‌ها، تحلیل‌ها، تحقیقات چند سطحی، ساختارهای سرمایه انسانی و تمرکز طبقه بندی شده‌اند. یافته‌ها نشان داد که توسعه سرمایه انسانی و روند پژوهش کارآفرینی، زمینه‌ای را برای مشارکت معنادار در نظریه و عمل کارآفرینی فراهم می‌کند.

آدیجی و اوینلولا [10] در پژوهش «افزایش تاثیر رشد اقتصادی توسعه مالی و سرمایه انسانی از طریق جریان سرمایه در جنوب صحرائی آفریقا» دریافتند که سرمایه انسانی می‌تواند تاثیر مثبت و مستقیم بر رشد اقتصادی داشته باشد. کارایی سرمایه انسانی، تاثیر گذاری آن را بر رشد اقتصادی تعیین می‌کند. سرمایه گذاری مستقیم خارجی، به ویژه سرمایه گذاری در بخش‌های مالی و انسانی، می‌تواند رشد اقتصادی را محدود کند.

بدریه و نورمیجاتی [35] در پژوهش «صلاحیت اجتماعی، سرمایه انسانی و موفقیت کارآفرینانه (مطالعه‌ای در مورد مالک کسب و کار تجارت ماهی)» شایستگی اجتماعی را متغیری میانجی در رابطه بین سرمایه انسانی با موفقیت کسب و کار در نظر گرفتند. آنها دریافتند که اثر سرمایه انسانی بر موفقیت کسب و کار منفی است ولی شایستگی اجتماعی به میزان قابل توجهی اثر مثبت بر موفقیت کسب کار دارد.

جین و همکاران [28] در پژوهش «سرمایه انسانی و موفقیت کارآفرینی: بررسی فراتحلیلی» دریافتند که یک رابطه معنی دار ولی اندک بین سرمایه انسانی و موفقیت کارآفرینی با اندازه اثر ۰.۰۹۸ وجود دارد. آنها پیشنهاد کردند که پژوهش‌های آتی فرایندهای یادگیری، کسب دانش و انتقال دانش به وظایف کارآفرینان را بررسی کنند.

گلسر و کر [49] در پژوهش «شرایط صنعتی و کارآفرینی محلی: چه مقدار از توزیع فضایی را توضیح می‌دهد؟» چگونگی تاثیر سرمایه انسانی و نرخ مشارکت اقتصادی بر توزیع فضایی کارآفرینی را تحلیل می‌کنند. آنها دریافتند که توسعه کارآفرینی تحت تاثیر شرایط صنعتی محلی مانند مهارت کارگران و دسترسی منابع است. بنابراین افزایش سرمایه انسانی و تقویت مشارکت اقتصادی می‌تواند به نفع کارآفرینی باشد.

آندرتریسیج وکیل باج [34] در پژوهش «نظریه کارآفرینی سرریز دانش» دریافتند که کارآفرینی تحت تاثیر انتقال دانش از صنایع و مناطق متفاوت است. بنابراین استفاده از سرریزهای دانش در تسهیل توسعه کارآفرینی، سرمایه انسانی و نرخ مشارکت در اولویت است.

وارگا و همکاران [50] در پژوهش «کارآفرینی، تراکم و تغییرات تکنولوژیکی» اهمیت سرمایه انسانی و مشارکت اقتصادی را در ارتقای کارآفرینی و پیشرفت‌های فناوری، با شواهد تجربی حاکی از تاثیر مثبت تراکم سازی بر توسعه کارآفرینی بیان می‌کنند. سیاست‌های ترویج تراکم و بهبود سرمایه انسانی می‌تواند منجر به افزایش فعال کارآفرینی و نوآوری فناوری شود.

شین [51] در پژوهش «نوید کارآفرینی به عنوان یک زمینه پژوهشی» دریافت که سرمایه انسانی و نرخ مشارکت اقتصادی در توسعه کارآفرینی بسیار حائز اهمیت است.

آهنچیان وهمکاران [52] در پژوهش «توسعه منابع انسانی مبتنی بر کارآفرینی سازمانی در سازمان‌های صنعتی» به دنبال ارائه یک مدل پیشنهادی است. یافته‌های پژوهش در ۴ طبقه: پیش نیازهای سازمانی رفتار کارآفرینانه، فعال کننده‌های رفتار کارآفرینانه، توسعه دهنده‌های رفتار کارآفرینانه و تقویت کننده‌های رفتار کارآفرینانه دسته بندی شده و مدل توسعه انسانی مبتنی بر کارآفرینی سازمانی در سازمان‌های صنعتی تدوین شده است.

روش پژوهش

هدف این پژوهش تعریف و تعیین میزان اثرگذاری عوامل اقتصادی است که بر توسعه کارآفرینی اثر می‌گذارد. در این راستا، با استفاده از داده‌های کلان کشورهای منتخب در حال توسعه با استفاده از یک مدل پانل اثر متغیرهای توضیحی بر کارآفرینی بررسی می‌شود. فرم خلاصه شده مدل اقتصادسنجی مورد بررسی را میتوان به صورت زیر نوشت:

$$y_{i,t} = \alpha + \rho y_{i,t-1} + \beta x_{i,t} + \gamma z_{i,t} + \mu_i + \varepsilon_{i,t} \quad i=1,2,\dots,N, \quad t=2,3,\dots,T \quad (1)$$

به طوری که $y_{i,t}$ و $y_{i,t-1}$ متغیر وابسته و متغیر وابسته باوقفه می‌باشند، $x_{i,t}$ بردار متغیر توضیحی است، $z_{i,t}$ بردار متغیر کنترل است. $\mu_i + \varepsilon_{i,t}$ عبارت خطا را نشان می‌دهد، که شامل جمله اثرات ثابت غیرقابل مشاهده و جمله اخلاص تصادفی است. در داده‌های پانل پویا، وقفه متغیر وابسته به عنوان یک متغیر مستقل در معادله وارد می‌شود که دلالت بر عواملی دارد که در مدل در نظر گرفته نشده‌اند. گنجاندن وقفه متغیرهای وابسته در مدل باعث کاهش درون‌زایی احتمالی می‌شود [54]، [53] در حالی که ممکن است بین متغیر توضیحی و جمله اخلاص تصادفی رابطه‌ای وجود داشته باشد، مدل داده پانل پویا می‌تواند تخمین پارامترهای بدون تورش را به دست آورد.

مدل را می‌توان با استفاده از برآوردگر GMM^1 تخمین زد، که توسط آن برخی از مشکلات اقتصادسنجی مانند اثرات مشاهده نشده خاص کشور، همبستگی سریالی، درون زایی متغیرهای کنترلی، ناهمسانی و شناسایی را می‌توان حل کرد [55]. تخمین GMM ممکن است از تبدیل تفاضل مرتبه اول یا دوم معروف به برآوردگر GMM یک مرحله‌ای یا دو مرحله‌ای استفاده کند. آرلانو و باند [54] پیشنهاد کردند که اثرات مشاهده نشده (μ_i) از طریق اولین تبدیل تفاوت به شرح زیر حذف خواهند شد:

$$\Delta y_{i,t} = \rho \Delta y_{i,t-1} + \beta \Delta x_{i,t} + \gamma \Delta z_{i,t} + \Delta \varepsilon_{i,t} \quad (2)$$

به طوری که Δ نشان دهنده تفاضل مرتبه اول است.

برای بررسی سازگاری تخمین GMM از دو آزمون شامل آزمون سارگان و آزمون همبستگی آرلانو-باند استفاده می‌شود. آزمون سارگان آزمونی برای سنجش اعتبار ابزارها است. آزمون خودهمبستگی آرلانو-باند (آزمون AR) باقیمانده‌ها را از نظر عدم وجود خودهمبستگی مرتبه دوم بررسی می‌کند [54].

در تدوین این مقاله، پنج فرضیه زیر مورد بررسی قرار می‌گیرد:

H1: رشد اقتصادی به عنوان یکی از عوامل محیط کلان اقتصادی بر کارآفرینی اثرگذار است.

H2: تورم به عنوان یکی از عوامل محیط کلان اقتصادی بر کارآفرینی اثرگذار است.

H3: سرمایه انسانی به عنوان عاملی نهادی بر کارآفرینی اثرگذار است.

H4: نرخ مشارکت اقتصادی به عنوان عامل اجتماعی بر کارآفرینی اثرگذار است.

۴. داده‌ها و نتایج تجربی

1 Generalized Method of Moments

۴-۱. داده‌ها

با توجه به هدف تعریف شده، بر اساس داده‌های ۲۰ کشور در سطح جهانی طی سال‌های ۲۰۰۹-۲۰۱۹ روابط همبستگی بررسی می‌شود. کشورهای منتخب از میان کشورهای رو به رشد با درآمد سرانه متوسط و پایین انتخاب شده‌اند. ویژگی این کشورها این است که سطح توسعه اقتصادی آنها در مقایسه با اقتصادهای پیشرفته کمتر است. همچنین، این کشورها پتانسیل رشد بالایی را در بر دارند. در این نوع اقتصادها معمولاً نهادهای حمایت‌کننده بازارها از جمله بازار سرمایه، بازار کار و سیستم‌های قانونی نسبتاً توسعه نیافته می‌باشند.

در این پژوهش متغیر استفاده شده به عنوان معیار کارآفرینی بر اساس داده‌های سازمان دیده‌بان جهانی کارآفرینی (GEM)^۱ است [56] قابل ذکر است که معیار کل فعالیت کارآفرینی در مراحل اولیه (TEA)^۲ مورد استفاده قرار گرفته است. این شاخص درصد جمعیت ۱۸ تا ۶۴ ساله‌ای است که یا یک کارآفرین تازه کار یا صاحب یک کسب و کار می‌باشند. سایر متغیرهای تحقیق از داده‌های بانک جهانی [57] جمع‌آوری شده است.

در این مطالعه متغیرهای مورد استفاده صورت لگاریتمی بوده به جز متغیرهایی که به صورت نرخ بیان شده‌اند. متغیرهای تحقیق به صورت زیر معرفی می‌گردند:

GDPG: متغیر نرخ رشد اقتصادی است

INF: متغیر نرخ تورم است

TEA: متغیر شاخص کارآفرینی است

HC: متغیر شاخص سرمایه انسانی است

EP: متغیر نرخ مشارکت اقتصادی است.

جدول شماره (۱) آمارهای توصیفی متغیرهای تحقیق را به صورت خلاصه نشان می‌دهد.

جدول (۱). آمارهای توصیفی متغیرهای مورد استفاده در الگو

آمارهای توصیفی	رشد اقتصادی	شاخص کارآفرینی	تورم	نرخ مشارکت اقتصادی	شاخص توسعه انسانی
میانگین	3.33	31.58	5.71	65.34	15.60
میانه	3.09	15.86	3.91	67.90	15.760
انحراف معیار	3.13	124.2	6.30	9.75	1.70
ضریب چولگی	0.06	8.03	2.24	-0.86	0.003
ضریب کشیدگی	2.79	65.71	12.83	2.81	2.14
آماره Jarque-Bera	0.16	118	36.9	19.25	4.33
سطح معنی‌داری	0.9	0.00	0.00	0.00	30.11

مأخذ: یافته‌های تحقیق

¹ Global Entrepreneurship Monitor

² Total early-stage Entrepreneurial Activity

روش‌های معمول اقتصادسنجی مبتنی بر فروض پایایی متغیرهای مورد مطالعه می‌باشد. جدول ۲ نتایج آزمون ریشه واحد لوین و همکاران را برای متغیرهای مدل گزارش می‌دهد. با توجه به سطوح معناداری، نتایج نشان می‌دهد که همه متغیرها در سطح پایا می‌باشند.

جدول (۲). بررسی پایایی متغیرهای مدل تحقیق

وضعیت پایایی	آزمون لوین و همکاران LL&C	
	آماره آزمون در سطح متغیرها	
I(0)	-1.89	GDPG
I(0)	-3.42	INF
I(1)	-0.45	HC
I(1)	-0.34	EP
I(0)	-6.87	TEA

منبع: نتایج تحقیق

۴-۲. تحلیل رگرسیون

از برآوردگر دو مرحله‌ای GMM برای تخمین مدل و بررسی رابطه بین متغیرها استفاده شد. با در نظر گرفتن دو متغیر سرمایه انسانی و نرخ مشارکت اقتصادی نیروی کار دو مدل مجزا برآورد شده است. نتایج بدست آمده در جدول ۳ و ۴ نشان داده شده است. متغیر با وقفه شاخص کارآفرینی اثر معنی‌دار ولی منفی بر شاخص مذکور دارد. در واقع می‌توان بیان کرد میزان کارآفرینی در هر دوره تحت تاثیر دوره‌های قبلی قرار نمی‌گیرد. همچنین این ضریب می‌تواند بر سایر عواملی دلالت کند که در مدل لحاظ نشده‌اند و دارای اثر منفی بر شاخص کارآفرینی می‌باشند.

بر اساس نتایج، شاخص رشد اقتصادی اثر معنی‌دار ولی کوچکی بر رشد اقتصادی دارد. این مطابق با نتایج مطالعات والیر و پترسون [58] است. در توضیح این رابطه می‌توان گفت شرایط اقتصاد کلان از نظر رشد اقتصادی در دوره مورد مطالعه تغییر چندانی نداشته و احتمالاً کارآفرینی تحت تاثیر سایر عوامل غالب قرار گرفته است.

همچنین نرخ تورم اثر مثبت کوچکی بر شاخص کارآفرینی دارد. اگر چه تورم از یک طرف باعث افزایش هزینه‌ها می‌شود و ممکن است عدم اطمینان به فضای اقتصادی را در بر داشته باشد. از طرف دیگر به دلیل اینکه بر افزایش تقاضا و رونق اقتصاد دلالت دارد می‌تواند اثر مثبت بر فضای کسب و کار و فعالیت اقتصادی بر جای گذارد.

سرمایه انسانی اثر مثبت بر کارآفرینی دارد. سواد کارآفرینی و توانمندی‌های کارآفرینی ناشی از تحصیلات و آموزش‌های مرتبط با مدیریت، بازاریابی، مالی و سایر مهارت‌های کسب و کار، جزء مولفه‌های سرمایه انسانی است. کسانی که سرمایه انسانی قوی دارند، عمدتاً به دلیل داشتن دانش و تجربه لازم در زمینه کسب و کار، امکان بوجود آوردن راهبردها و ایده‌های کارآفرینانه را دارند.

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که سرمایه انسانی به عنوان یک عامل کلیدی، توسعه کارآفرینی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. کارآفرینان با در اختیار داشتن سرمایه انسانی قوی، احتمال موفقیت در راه اندازی کسب و کار را افزایش داده و درعین حال، استراتژی‌ها و رویکردهای نوآورانه تری برای حل مسائل و بهبود فرایندها با تاثیرپذیری از سرمایه انسانی کارآمد و قوی خواهند داشت. سرمایه انسانی قوی می‌تواند باعث افزایش اعتماد به نفس کارآفرینانه شود و افزایش توانایی افراد برای مقابله با تحدیدهای کسب و کار و ایجاد راهکارهای مناسب در مواجهه با ریسک‌ها و نوسانات بازار شود. به طور کلی، تحلیل نشان می‌دهد که سرمایه انسانی قوی می‌تواند یک پیش نیاز مهم برای توسعه کارآفرینی عمل کند، زیرا افزایش سطح مهارت‌ها، دانش و خلاقیت افراد، کارآفرینان جدیدی را رشد دهد که در سطوح اولیه برخی محدودیت‌ها برای کسب و کار را فراهم می‌کند.

افزایش نرخ مشارکت اقتصادی نیروی کاری تواند تاثیر مثبتی بر توسعه کارآفرینی داشته باشد. چندین نکته کلیدی برای تحلیل این اثر می تواند مطرح شود:

۱. افزایش دسترسی به نیروی کار : با افزایش نرخ مشارکت اقتصادی نیروی کار، تعداد افرادی که در بازار کار حضور دارند، نیز افزایش می یابد. این افزایش نیروی کار می تواند منجر به افزایش توانایی کارآفرینان برای یافتن و جذب نیروی کار ماهر و باتجربه شود.

۲. افزایش تنوع و نوآوری : با افزایش تعداد افرادی که به طور فعال در بازار کار شرکت می کنند، تنوع نیروی کار افزایش می یابد. این تنوع می تواند به کارآفرینان امکان دهد تا از انواع مختلف مهارت ها و دانش ها بهره ببرند و در نتیجه، راهبردها و نوآوری های جدیدتر را در توسعه کسب و کار خود به کار گیرند.

۳. افزایش قدرت خرید نیروی کار: با افزایش نرخ مشارکت اقتصادی نیروی کار، درآمدهای آنان نیز افزایش می یابد، که منجر به افزایش قدرت خرید آنان می شود. افزایش قدرت خرید افراد ممکن است باعث ایجاد بزرگتری برای محصولات و خدمات باشد و در نتیجه، فرصت های بیشتری برای کارآفرینان در بازار فراهم شود.

۴. ایجاد زمینه برای رشد اقتصادی: افزایش نرخ مشارکت اقتصادی نیروی کار می تواند به طور کلی به رشد و توسعه اقتصادی کمک کند. افزایش تولید و درآمدهای افراد می تواند سرمایه گذاری بیشتر و توسعه فعالیت های کسب و کار را به وجود آورد، که در نهایت منجر به توسعه کارآفرینی و ایجاد شرایط مساعد برای راه اندازی کسب و کارهای جدید می شود.

جدول (۳): نتایج برآورد مدل اول

نام متغیر	ضرایب برآورد شده	آماره t
TEA (-1)	-0.79	-20.73
GDPG	0.07	4.11
INF	0.02	2.65
HC	0.16	3.45

معنی داری در سطح اطمینان ۹۵٪ را نشان می دهد.

منبع: نتایج تحقیق

جدول (۴): نتایج برآورد مدل دوم

نام متغیر	ضرایب برآورد شده	آماره t
TEA (-1)	0.75	2.65
GDPG	0.05	4.25
INF	0.01	3.12
HC	0.12	3.65
EC	0.14	6.58

معنی داری در سطح اطمینان ۹۵٪ را نشان می دهد.

منبع: نتایج تحقیق

نتیجه گیری

هدف این مقاله بررسی عوامل اقتصادی و مدیریت منابع انسانی اثرگذار بر فعالیت کسب و کارهای کارآفرین می باشد. به منظور برنامه ریزی سیاست مداران و کارآفرینان در مواجهه با بحران های مدیریت نیروی انسانی و بحران های اقتصادی در نظر گرفته شده

است. در این راستا سیاست‌های دولت در تعیین اهداف رشد و حمایت از مشاغل و نیز تقویت نیروی انسانی و ایجاد انگیزه برای دانشجویان با تحصیلات عالی جهت ایجاد کارآفرینی، نقش مهمی در فعالیتهای اقتصادی و مدیریت کسب و کار دارد. بنابراین، در این مطالعه تغییر برخی شرایط اقتصادی مانند، رشد اقتصادی، تورم، نرخ مشارکت اقتصادی، شاخص توسعه انسانی مد نظر قرار گرفته است. لذا با استفاده از داده‌های پانل، تأثیر هر یک از متغیرهای مذکور بر شاخص کارآفرینی بررسی شده است. دوره زمانی مورد بررسی در این مطالعه سال‌های ۲۰۰۹-۲۰۱۹ می‌باشد.

نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که فضای اقتصادی مطلوب از نظر رشد اقتصادی اثر منفی بر کارآفرینی دارد. در حالی مطالعه [۴۳] این دیدگاه مثبتی در خصوص تأثیرگذاری رشد اقتصادی بر کارآفرینی را بیان می‌کند. همچنین، تورم به عنوان سیاست پولی انبساطی در نظر کارآفرینان نسبتاً مثبت تلقی می‌شود. بنابراین، در فرآیند ایجاد رونق فعالیت‌ها و توسعه کسب و کارها تورم می‌تواند اثر مثبت اما کوچکی داشته باشد. درحالی که مطالعه [۴۲] تورم را مانع کارآفرینی می‌داند.

نتایج پژوهش بیانگر این است که آموزش کارآفرینی به عنوان عامل مهمی در توسعه کارآفرینی مطرح است. دولت با آموزش می‌تواند بر کیفیت سرمایه انسانی اثرگذار باشد. بنابراین یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر تداوم فعالیت و کسب و کارها، سرمایه انسانی می‌باشد که از طریق عوامل فردی و نهادی بر توسعه و کیفیت کارآفرینی اثر دارد. عوامل فردی شامل آموزش، تجربه، سلامت و انگیزه بوده و عوامل نهادی عبارتند از سیاست‌های دولتی، فرهنگ، اقتصاد و زیر ساخت‌ها است. نتایج نشان می‌دهد که سرمایه انسانی با استفاده از تجربه و آموزش بر کیفیت و کارایی نیروی انسانی اثر گذار بوده است. لذا هرچه توسعه سرمایه انسانی بیشتر، توسعه کارآفرینی افزایش خواهد یافت که این نتیجه مطابق با نتایج مطالعات استرین و همکاران (۲۰۱۶) [۵۹] مطابق است. لازم به ذکر است که فرهنگ منطقه‌ای نیز عامل مهمی برای کارایی نیروی انسانی و رغبت به فعالیتهای کارآفرینی است.

مشارکت اقتصادی با توجه به رویکردهای تفاوت جنسیت و تمایل افراد در انتخاب شغل، مساله مهمی در این حوزه شناخته شده است. به گونه‌ای که بیشتر مطالعات مشارکت اقتصادی را در خصوص زنان و مطالعات روستایی انجام شده است. براساس نتایج مشارکت اقتصادی بیشتر به توسعه کارآفرینی فزاینده منتج می‌شود. که مطالعات [۳۸، ۳۹، ۴۰] عوامل فرهنگی و اجتماعی را عاملی اثرگذار بر مشارکت اقتصادی و توسعه کارآفرینی می‌دانند.

در نهایت پیشنهادهایی مبتنی بر نتایج این تحقیق به صورت زیر مطرح می‌شود.

- درخصوص توسعه کارآفرینی به وسیله سرمایه انسانی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
- با افزایش سرمایه گذاری در آموزش و پرورش، به ویژه در دوران ابتدایی و متوسطه به سرمایه انسانی خلاق و کارآمد دست یافت.
- ایجاد برنامه‌های آموزشی کارآفرینی برای دانشجویان و جوانان برای افزایش آگاهی و مهارت‌های کارآفرینی.
- ارائه حمایت‌های مالی و غیرمالی به شرکت‌های دانش بنیان برای توسعه فناوری و ایجاد اشتغال.

- ایجاد شبکه‌های حمایتی مانند شتاب دهنده‌ها، مراکز رشد و نوآوری به منظور ارائه خدمات مشاوره‌ای، آموزشی و حمایتی به کارآفرینان.

- ساده سازی فرایندهای اداری و کاهش موانع برای راه اندازده کسب و کارهای جدید و کارآفرینی.

- ایجاد شرایط مناسب برای رشد بخش خصوصی و ایجاد رقابت سالم در بازار به منظور توسعه کارآفرینی و ایجاد اشتغال.

- ارائه انگیزه‌های مالیاتی و تسهیلات اعطایی به کارآفرینان و شرکت‌های دانش بنیان برای تشویق و راه اندازی کسب و کارهای جدید و توسعه یافته.

پیشنهادهایی درخصوص بهبود توسعه کارآفرینی از طریق نرخ مشارکت اقتصادی به شرح زیر است:

- بهبود زیر ساخت‌های اقتصادی مانند حمل و نقل، ارتباطات و انرژی به منظور کاهش هزینه‌های تولید و افزایش رقابت پذیری بخش‌های مختلف اقتصادی

با توجه به اثر مثبت سرمایه انسانی بر توسعه کارآفرینی، می‌توان پیشنهادهای زیر را برای تقویت سرمایه انسانی و تشویق به کارآفرینی مطرح کرد:

۱. تقویت آموزش‌های کارآفرینی: بهبود برنامه‌های آموزشی و آموزش‌های کارآفرینی در مدارس، دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی دیگر می‌تواند به شکل قابل توجهی به توسعه انسانی و ایجاد انگیزه در جامعه برای کارآفرینی کمک کند.

۲. توسعه برنامه‌های حمایتی: دولت و سازمان‌های غیر دولتی می‌توانند برنامه‌های تشویقی مانند اعطای وام‌ها، کمک‌های مالی و پشتیبانی‌های فنی برای کارآفرینان جدید و نوآوران ایجاد کنند که در تقویت سرمایه انسانی و افزایش توانایی‌های کارآفرینانه کمک می‌کند.

۳. ارتقای زیر ساخت‌های فنی و فرهنگی: توسعه زیر ساخت‌های فنی مانند دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)، اینترنت سریع و دسترسی به ابزارهای کسب و کار نوآورانه می‌تواند افراد را تشویق کند تا در زمینه کارآفرینی فعالیت کنند. علاوه بر این، توسعه فرهنگ کارآفرینی از طریق رویدادهای آموزشی، کارگاه‌ها و برنامه‌های مشارکتی می‌تواند ارتقا کارآفرینی را ترویج کند.

۴. ایجاد شبکه‌ها و همکاری‌های آموزشی و کاری: تشکیل شبکه‌های و همکاری‌های بین صنعت و دانشگاه‌ها، سازمان‌های تحقیقاتی، شرکت‌های بزرگ و کسب و کارهای کوچک و استارت‌آپ‌ها می‌تواند در ترغیب به توسعه سرمایه انسانی و کارآفرینی به عنوان محرکی برای نوآوری و رشد اقتصادی عمل کند.

۵. ترویج فرهنگ کارآفرینی: آگاهی و ترویج فرهنگ کارآفرینی در جامعه می‌تواند افراد را به ایده‌های خلاقانه و راهبردهای کارآفرینانه ترغیب کند. انتشار مطالب آموزشی، کمپین‌های اجتماعی و رسانه‌های جمعی می‌تواند در این زمینه نقش مهمی را ایفا کنند.

توجه به این نکات و ایجاد زمینه‌های مساعد برای توسعه سرمایه انسانی و کارآفرینی، می‌تواند به رشد و توسعه اقتصادی پایدار و ایجاد فرصت‌های شغلی موثر کمک کند.

با توجه به رابطه مثبت نرخ مشارکت اقتصادی نیروی کار و توسعه کارآفرینی، پیشنهادات زیر می‌تواند مورد توجه قرار گیرد:

۱. ایجاد سیاست‌های حمایتی: دولت‌ها و سازمان‌های ذی ربط می‌توانند سیاست‌هایی برای حمایت از نیروی کار و کارآفرینی در نظر گیرند. این شامل ارائه تسهیلات مالی، مشوق‌های مالی، کاهش میزان مالیات و مقررات تنش آفرین و حمایت از بخش‌های ضعیف اقتصادی می‌شود.

۲. ارائه آموزش و مهارت‌های کارآفرینی: برنامه‌های آموزشی و آموزش‌های متناسب با نیازهای بازار کار و کارآفرینی می‌تواند افراد را به ایجاد و مدیریت کسب و کارهای موفق ترغیب کند. آموزش مهارت‌های کسب و کاری، توسعه ذهنیت کارآفرینی و تسهیل دسترسی به اطلاعات بازار نیز مورد نیاز است.

۳. ایجاد شبکه‌ها و روابط تجاری: فراهم کردن فضایی برای برقراری روابط تجاری و تشکیل شبکه‌های کارآفرینی می‌تواند به اشتراک گذاری منابع، تجربیات و فرصت‌های تجاری کمک کند. ایجادهاب‌ها، فضاهای همکاری و رویدادهای شبکه‌سازی می‌تواند افراد را به کسب و کار و کارآفرینی ترغیب کند.

۴. تسهیل دسترسی به منابع مالی: ایجاد راهکارهایی برای افزایش دسترسی به منابع مالی، شامل وام‌ها، سرمایه‌گذاری‌های خرد و سرمایه‌گذاری اجتماعی، می‌تواند افراد را تشویق کند تا ریسک کارآفرینی را بپذیرند و کسب و کارهای جدید را راه‌اندازی کنند.

References

- [1] Y. E. Genç, "Turkey's Entrepreneurship Development," in *Advances in Business Strategy and Competitive Advantage*, C. R. Gh. Popescu and R. Verma, Eds., IGI Global, 2021, pp. 125–135.
- [2] C. Putri, "Pemahaman Entrepreneurship dan Entrepreneurship Development," Open Science Framework, preprint, Jan. 2022.
- [3] O. Bondarenko, "ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT STRATEGY IN GERMANY," *Social Economics*, no. 63, pp. 104–113, Jul. 2022.
- [4] I. Hastuti, I. W. Utami, and S. Sopingi, "ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT FOR STUDENTS," *IJEBA*, vol. 4, no. 03, Sep. 2020.
- [5] S. F. Matusik, "Entrepreneurship, Competition, and Economic Development," *The Antitrust Bulletin*, vol. 61, no. 4, pp. 561–563, Dec. 2016.
- [6] Professor of Management, ABS, Visakhapatnam, B. Mahesh, and Prof. V. K. Mohan, "The Role of Entrepreneurship in the Development of Economies," *IOSRJB*, vol. 16, no. 12, pp. 26–31, 2014.
- [7] N. Abdullah and N. F. Rosli, "Impact of Human Capital Development on the Managerial Workforce of SMEs in Sabah, Malaysia," *International Journal of Computer Science and Business Informatics*, Jul. 2015.
- [8] Department of Trade and Industry and R. Aldaba, "Building the Philippine Innovation and Entrepreneurship Ecosystem for Poverty Reduction and Economic Transformation," *Transactions NAST PHL*, vol. 40, no. 2018, pp. 1–17, Feb. 2022.
- [9] H. Berglund, M. Bousfiha, and Y. Mansoori, "Opportunities as Artifacts and Entrepreneurship as Design," *AMR*, vol. 45, no. 4, pp. 825–846, Oct. 2020.
- [10] M. A. O. and A. A. Adedeji, "Enhancing Economic Growth Impact of Financial Development and Human Capital through Capital Flows in Sub-Saharan Africa," *Journal of Economic Development*, 2020, Accessed: Sep. 03, 2023.
- [11] H. Anifatul, I. Nanik, N. Rendra Setya, and R. Riiati, "DETERMINANS OF THE FEMALE LABOR FORCE PARTICIPATION RATE IN THE PROVINCE OF BALI INDONESIA," *Int. j. manage. entrap. res*, vol. 4, no. 6, pp. 300–307, Jun. 2022.
- [12] D. Ribeiro-Soriano and S. Kraus, "An Overview of Entrepreneurship, Innovation and Sensemaking for Improving Decisions," *Group Decis Negot*, vol. 27, no. 3, pp. 313–320, Jun. 2018.
- [13] S. Prince, S. Chapman, and P. Cassey, "The definition of entrepreneurship: is it less complex than we think?," *IJEBA*, vol. 27, no. 9, pp. 26–47, Dec. 2021.
- [14] S. A. Shane, *The Illusions of Entrepreneurship: The Costly Myths That Entrepreneurs, Investors, and Policy Makers Live By*. Yale University Press, 2008.

- [15] M. Fritsch and M. Wyrwich, "The effect of entrepreneurship on economic development—an empirical analysis using regional entrepreneurship culture," *J Econ Geogr*, vol. 17, no. 1, pp. 157–189, Jan. 2017
- [16] "IS THE DECREASE IN THE GENDER WAGE GAP THE PRINCIPAL DRIVER OF THE SUSTAINED RISE IN FEMALE LABOR MARKET PARTICIPATION?" *J. Res. Gender Stud.*, vol. 6, no. 2, p. 146, 2016,
- [17] C. Li, W. Ling, and Y. Yaqian, "Women's Entrepreneurship from the Perspective of Entrepreneurial Ecosystem: A Review and Prospects," 2019. (accessed Sep. 05, 2023).
- [18] A. Talib and M. Yusoff, "Women Entrepreneurship Through E-Business," *International Journal of Supply Chain Management*, Feb. 2019, Accessed: Sep. 05, 2023.
- [19] L. C. Jarvis, "Identification, intentions and entrepreneurial opportunities: an integrative process model," *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, vol. 22, no. 2, pp. 182–198, 2016.
- [20] H. Forsman, "Innovation capacity and innovation development in small enterprises. A comparison between the manufacturing and service sectors," *Research Policy*, vol. 40, no. 5, pp. 739–750, Jun. 2011,
- [21] E. McKeever, A. Anderson, and S. Jack, "Entrepreneurship and mutuality: social capital in processes and practices," *Entrepreneurship & Regional Development*, vol. 26, no. 5–6, pp. 453–477, May 2014
- [22] T. Semrau, T. Ambos, and Sascha Kraus, "Entrepreneurial orientation and SME performance across societal cultures: An international study," *Journal of Business Research*, vol. 69, no. 5, pp. 1928–1932, May 2016,
- [23] "(Open Access) The Impact of Idea Generation and Potential Appropriation on Entrepreneurship: An Experimental Study (2016) | Soheil Hooshangi | 9 Citations. (accessed Sep. 11, 2023).
- [24] M. Solihat and A. Goran, "The Development of the Entrepreneurship Ideas through Information and Communication Technology Knowledge," in *Proceedings of the 1st International Conference on Informatics, Engineering, Science and Technology, INCITEST 2019, 18 July 2019, Bandung, Indonesia*, Bandung, Indonesia: EAI, 2019.
- [25] T. H. Pedersen, "Entrepreneurship: The Ideas of J.A. Schumpeter and R.A. Dahl," *ECIE*, vol. 17, no. 1, pp. 400–407, 2022.
- [26] E. Pesciarelli, "Smith, Bentham, and the Development of Contrasting Ideas on Entrepreneurship," *History of Political Economy*, vol. 21, no. 3, pp. 521–536, Sep. 1989,
- [27] V. Lepojevic, M. I. Djukic, and J. Mladenovic, "Entrepreneurship and economic development: A comparative analysis of developed and developing countries," *Facta Universitatis, Series: Economics and Organization*, pp. 17–29, 2016.

- [28] J. M. Unger, A. Rauch, M. Frese, and N. Rosenbusch, "Human capital and entrepreneurial success: A meta-analytical review," *Journal of Business Venturing*, vol. 26, no. 3, pp. 341–358, May 2011,
- [29] N. E. Peterman and J. Kennedy, "Enterprise Education: Influencing Students' Perceptions of Entrepreneurship," *Entrepreneurship Theory and Practice*, vol. 28, no. 2, pp. 129–144, Mar. 2003,
- [30] M. Ashena, S. Vothoqi, I. Hashyaramghadam, "The role of macroeconomic factors on the development of entrepreneurship," vol. 2, no. 4, pp. 19–35, Dec. 2022, (In Persian)
- [31] A. Ghafar, "Convergence between 21st Century Skills and Entrepreneurship Education in Higher Education Institutes," *International Journal of Higher Education*, vol. 9, no. 1, pp. 218–229, 2020.
- [32] N. Arshed, R. Rauf, and S. Bukhari, "Empirical Contribution of Human Capital in Entrepreneurship," *Global Business Review*, p. 097215092097670, Feb. 2021
- [33] L. Zhang, P. Gao, Y. Zhou, Y. Zhang, and J. Wang, "Surviving through Incubation Based on Entrepreneurship-Specific Human Capital Development: The Moderating Role of Tenants' Network Involvement," *Sustainability*, vol. 11, no. 10, p. 2866, May 2019,
- [34] D. B. Audretsch and M. Keilbach, "The Theory of Knowledge Spillover Entrepreneurship," *J Management Studies*, vol. 44, no. 7, pp. 1242–1254, Nov. 2007
- [35] N. Badriyah and N. Noermijati, "Social Competence, Human Capital and Entrepreneurial Success (A Study on the Owner of Fish Trading Business)," *APMBA*, vol. 3, no. 3, pp. 182–195, Apr. 2015,
- [36] "ResearchBuddy - Automatic Literature Reviews," *Irmatic2*. <https://researchbuddy.app/results/investigating-the-effect-of-human-capital-and-economic-participation-rate-on-resume> (accessed Sep. 12, 2023).
- [37] M. I. López-Núñez, S. Rubio-Valdehita, M. E. Aparicio-García, and E. M. Díaz-Ramiro, "Are entrepreneurs born or made? The influence of personality," *Personality and Individual Differences*, vol. 154, p. 109699, Feb. 2020,
- [38] K. Arun and O. Okun, "The Role of Participation Banks in Inclusion of Immigrant Entrepreneurs in the Game," in *Advances in Educational Marketing, Administration, and Leadership*, S. Mosquera and P. Jardim Da Palma, Eds., IGI Global, 2020, pp. 136–155.
- [39] S. Marti'ah and B. D. Theodora, "The Influence of Social and Economic Factors of Entrepreneurs on SMEs in West Java," *proceeding*, vol. 4, no. 1, pp. 162–167, Jan. 2022,
- [40] O. Sorenson, "Social networks and the geography of entrepreneurship," *Small Bus Econ*, vol. 51, no. 3, pp. 527–537, 2018,
- [41] J. M. Kramer and J. W. Gorter, "Factor. influencing participation," *Disability and Rehabilitation*, vol. 44, no. 9, pp. 1558 -1559, 2022,

- [42] P. E. Petrakis, D. G. Valsamis, and K. I. Kafka, "Entrepreneurship and Economic Growth," in *Economic Growth and Development Policy*, Cham: Springer International Publishing, 2020, pp. 213–234.
- [43] N. Berthold and K. Gründler, "Entrepreneurship and economic growth in a panel of countries," *Wirtschaftswissenschaftliche Beiträge*, Working Paper 118, 2012. Accessed: Sep. 10, 2023.
- [44] L. Fuentelsaz, C. González, J. P. Maicas, and J. Montero, "How different formal institutions affect opportunity and necessity entrepreneurship," *BRQ Business Research Quarterly*, vol. 18, no. 4, pp. 246–258, 2015.
- [45] H. P. Bowen and D. De Clercq, "Institutional context and the allocation of entrepreneurial effort," *J Int Bus Stud*, vol. 39, no. 4, pp. 747–767, Jun. 2008.
- [46] N. Qin and D. Kong, "Human Capital and Entrepreneurship," *Journal of Human Capital*, vol. 15, no. 4, pp. 513–553, Dec. 2021.
- [47] N. Dutta and R. S. Sobel, "Entrepreneurship and human capital: The role of financial development," *International Review of Economics & Finance*, vol. 57, pp. 319–332, Sep. 2018.
- [48] M. R. Marvel, J. L. Davis, and C. R. Sproul, "Human Capital and Entrepreneurship Research: A Critical Review and Future Directions," *Entrepreneurship Theory and Practice*, vol. 40, no. 3, pp. 599–626, May 2016.
- [49] E. L. Glaeser and W. R. Kerr, "Local Industrial Conditions and Entrepreneurship: How Much of the Spatial Distribution Can We Explain?" *Journal of Economics & Management Strategy*, vol. 18, no. 3, pp. 623–663, Sep. 2009.
- [50] Z. . Cs and A. Varga, "Entrepreneurship, Agglomeration and Technological Change," *Small Bus Econ*, vol. 24, no. 3, pp. 323–334, Apr. 2005.
- [51] S. Shane and S. Venkataraman, "The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research," *AMR*, vol. 25, no. 1, pp. 217–226, Jan. 2000.
- [52] M. Ahanchian, R. Shoghi, and D. Koroneh, "Development of human resources based on organizational entrepreneurship in industrial enterprises" change management research paper, vol. 13, no. 1, May 2021. (In Persian)
- [53] R. Blundell and S. Bond, "Initial conditions and moment restrictions in dynamic panel data models," *Journal of econometrics*, vol. 87, no. 1, pp. 115–143, 1998.
- [54] M. Arellano and S. Bond, "Some tests of specification for panel data: Monte Carlo evidence and an application to employment equations," *The Review of Economic Studies*, vol. 58, no. 2, pp. 277–297, 1991.
- [55] D. Roodman, "A note on the theme of too many instruments," *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, vol. 71, no. 1, pp. 135–158, 2009.

[56] “<https://www.gemconsortium.org/data>,” *GEM Global Entrepreneurship Monitor*. <https://www.gemconsortium.org/data> (accessed Sep. 19, 2023).

[57] “World Development Indicators | DataBank.” <https://databank.worldbank.org/indicator> (accessed Sep. 19, 2023).

[58] D. Valliere and R. Peterson, “Entrepreneurship and economic growth: Evidence from emerging and developed countries,” *Entrepreneurship & Regional Development*, vol. 21, no. 5–6, pp. 459–480, 2009.

[59] S. Estrin, T. Mickiewicz, and U. Stephan, “Human capital in social and commercial entrepreneurship,” *Journal of Business Venturing*, vol. 31, no. 4, pp. 449–467, Jul. 2016,

Yeşil, S., & Doğan, I. F. (2019). Exploring the relationship between social capital, innovation capability and innovation. *Innovation*, 21(4), 506-532.

